

Study Circle Career Development Institute

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा (गट ब व गट क) पूर्व परीक्षेसाठी उपयुक्त प्रश्नसंग्रह

(२) भूगोल घटकावरील २०२३ सालातील एमपीएससी परीक्षेतील प्रश्न

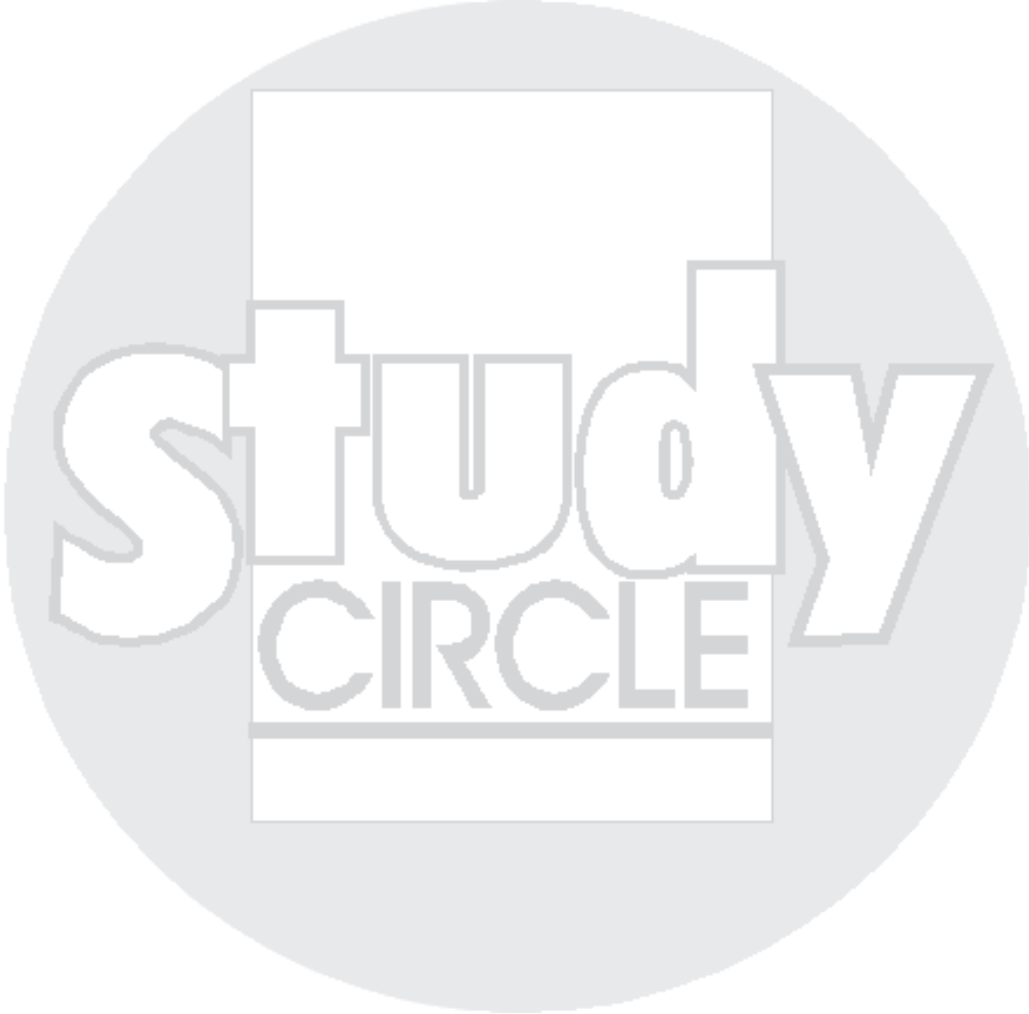
भाग - २

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षा २०२३

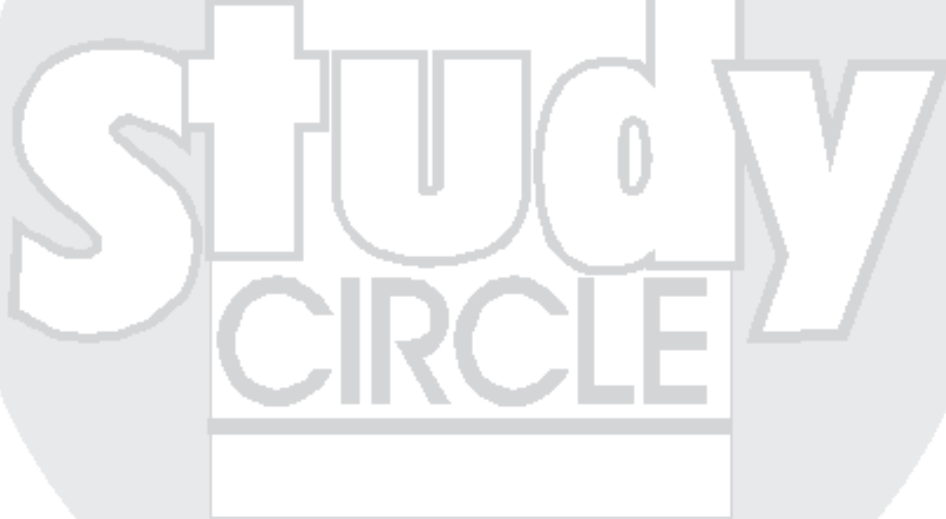
भूगोलावर प्रश्न असणाऱ्या महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षा

- १) सहायक रासायनिक विश्लेषक चाळणी परीक्षा, १९ जानेवारी २०२३
- २) दंत शल्यचिकित्सक चाळणी परीक्षा, २०२३
- ३) मुख्य प्रशासकीय अधिकारी चाळणी परीक्षा २०२३
- ४) सहायक मत्स्य आयुक्त चाळणी परीक्षा २०२३
- ५) राज्यसेवा मुख्यपरीक्षा पेपर्स १ ते ४, २०२३
- ६) महाराष्ट्र गट क मुख्य परीक्षा पेपर १, २००३
- ७) फार्मासिस्ट, वैद्यकीय महविद्यालये चाळणी परीक्षा २०२३
- ८) सांख्यिकी अधिकारी, सार्वजनिक आरोग्य चाळणी परीक्षा २०२३
- ९) कायदा अधिकारी, नगरनियोजन चाळणी परीक्षा २०१३
- १०) सहायक संचालक, नगरनियोजन चाळणी परीक्षा २०२३
- ११) सहायक कायदेशीर सल्लागार/अव्वर सचिव, नगरनियोजन चाळणी परीक्षा , २०१३
- १२) नगरनियोजन अधिकारी चाळणी परीक्षा २०२३
- १३) लिपिक टंकलेखक (मुख्य) परीक्षा, १२ फेब्रुवारी २०२३
- १४) दुय्यम निरीक्षक राज्य उत्पादन शुल्क (मुख्य) परीक्षा २०२३
- १५) कर सहायक (मुख्य) परीक्षा ४ मार्च २०२३
- १६) उद्योग निरीक्षक, गट क (मुख्य) परीक्षा, ११ मार्च २०२३
- १७) सहायक आयुक्त (औषधे) चाळणी परीक्षा, १७ मार्च २०२३
- १८) सहाय्यक (विधी) चाळणी परीक्षा, १७ मार्च २०२३
- १९) कनिष्ठ भूवैज्ञानिक चाळणी परीक्षा, १७ मार्च २०२३
- २०) कार्यकारी अभियंता (विद्युत) चाळणी परीक्षा, २० मार्च २०२३
- २१) **उपअभियंता (विद्युत-यांत्रिकी) चाळणी परीक्षा, २० मार्च २०२३**
- २२) **महाराष्ट्र वनसेवा मुख्य परीक्षा, १६ एप्रिल २०२३**
- २३) **महाराष्ट्र अराजपत्रित गट ब व क सेवा, संयुक्त पूर्वपरीक्षा, ३० एप्रिल २०२३**
- २४) महाराष्ट्र अभियांत्रिकी (सिव्हिल) मुख्य परीक्षा, २३ एप्रिल २०२३
- २५) उपसंचालक आरोग्यसेवा चाळणी परीक्षा, १२ मे २०२३
- २६) महाराष्ट्र अभियांत्रिकी (विद्युत) मुख्य परीक्षा, १३ मे २०२३
- २७) महाराष्ट्र कृषीसेवा मुख्य परीक्षा, १३ मे २०२३
- २८) उपसंचालक औद्योगिक सुरक्षा चाळणी परीक्षा, १६ मे २०२३
- २९) **महाराष्ट्र राजपत्रित नागरी सेवा संयुक्त पूर्वपरीक्षा, ४ जून २०२३**
- ३०) वैद्यकीय अधिकारी चाळणी परीक्षा, ८ जुलै २०२३
- ३१) तालुका क्रीडा अधिकारी परीक्षा, ८ जुलै २०२३
- ३२) सहायक संचालक, फॉरेन्सिक परीक्षा, २९ ऑगस्ट २०२३
- ३३) दिवाणी न्यायाधीश (कनिष्ठ स्तर) व न्याय दंडाधिकारी पूर्वपरीक्षा, ९ सप्टेंबर, २०२३
- ३४) मुख्य प्रशासकीय अधिकारी परीक्षा, २२ सप्टेंबर, २०२३
- ३५) प्रशासकीय अधिकारी परीक्षा, २२ सप्टेंबर, २०२३

- ३६) विभागीय सहायक कक्ष अधिकारी, २४ सप्टेंबर, २०२३
३७) गट-ब, मुख्य परीक्षा २०२२ संयुक्त पेपर-१, १ ऑक्टोबर, २०२३
३८) गट-ब मुख्य परीक्षा उपनिबंधक, ७ ऑक्टोबर २०२३
३९) गट-ब मुख्य परीक्षा राज्य कर निरीक्षक, १४ ऑक्टोबर २०२३
४०) गट-ब मुख्य परीक्षा सहायक कक्ष अधिकारी, २२ ऑक्टोबर, २०२३
४१) गट-ब मुख्य परीक्षा पोलिस उपनिरीक्षक परीक्षा, २२ ऑक्टोबर, २०२३
४२) गट-ब मुख्य परीक्षा, २९ ऑक्टोबर, २०२३
४३) दिवाणी न्यायाधीश (कनिष्ठ स्तर) व न्याय दंडाधिकारी पूर्वपरीक्षा, १८ नोव्हेंबर, २०२३
४४) पोलीस उपनिरीक्षक मर्यादित विभागीय स्पर्धा पूर्व परीक्षा-२०२३, १० डिसेंबर २०२३
४५) महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा गट-क, मुख्य परीक्षा २०२३ (पेपर क्र. २), दि. १७ डिसेंबर, २०२३

२. महाराष्ट्र अराजपत्रित गट-ब व गट-क सेवा संयुक्त परीक्षा -२०२३						
२.१	महाराष्ट्र अराजपत्रित गट-ब व गट-क सेवा संयुक्त पूर्व परीक्षा -२०२३	(१) सहायक कक्ष अधिकारी (२) राज्य कर निरीक्षक (३) पोलीस उपनिरीक्षक (४) दुय्यम निबंधक, श्रेणी-१/मुद्रांक निरीक्षक (५) कर सहायक (६) दुय्यम निरीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क (७) उद्योग निरीक्षक (८) लिपिक-टंकलेखक (९) तांत्रिक सहायक, विमा संचालनालय (१०) सहायक मोटार वाहन निरीक्षक	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी	जानेवारी, २०२३	३० एप्रिल, २०२३	जून, २०२३

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा परीक्षा (गट ब व गट क)
Maharashtra Non Gazetted Services Examination
(Group B and Group C)

- परीक्षेचे टप्पे- १. संयुक्त पूर्व परीक्षा- १०० गुण
२. स्वतंत्र मुख्य परीक्षा - ४०० गुण (एकूण २ पेपर)
३. शारीरिक चाचणी व मुलाखत - केवळ पोलीस उप-निरीक्षक पदाकरीत शारीरिक चाचणी - १०० गुण व मुलाखत - ४० गुण.
४. सहायक मोटार वाहन निरीक्षक गट- क पदाच्या पूर्व परीक्षेकरीता सदर अभ्यासक्रम लागू. मात्र, स्वतंत्र मुख्य परीक्षा - ३०० गुण.

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा संयुक्त पूर्व परीक्षा (गट ब व गट क)
Maharashtra Non Gazetted Services Combined Preliminary
Examination (Group B and Group C)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकेची संख्या - एक

विषय व सांकेतांक	प्रश्नसंख्या	एकूण गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
सामान्य क्षमता चाचणी (सांकेतांक क्र. १०६१)	१००	१००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वस्तुनिष्ठ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरितअसेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

अनु. क्रमांक	विषय
	सामान्य क्षमता चाचणी
१)	इतिहास - आधुनिक भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास.
२)	भूगोल - महाराष्ट्राच्या भूगोलाच्या विशेष अभ्यासासह - पृथ्वी, जगातील विभाग, हवामान, अक्षांश-रेखांश, महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार, पर्जन्यमान, प्रमुख पिके, शहरे, नद्या, उद्योगधंदे, इत्यादी.
३)	अर्थव्यवस्था - भारतीय अर्थव्यवस्था - राष्ट्रीय उत्पन्न, शेती, उद्योग, परकीय व्यापार, बँकिंग, लोकसंख्या, दारिद्र्य व बेरोजगारी, मुद्रा आणि राजकोषीय नीति, इत्यादी. शासकीय अर्थव्यवस्था - अर्थसंकल्प, लेखा, लेखापरीक्षण, इत्यादी.
४)	चालू घडामोडी - जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील.
५)	राज्यशास्त्र
६)	सामान्य विज्ञान - भौतिकशास्त्र (Physics), रसायनशास्त्र (Chemistry), प्राणिशास्त्र (Zoology), वनस्पतीशास्त्र (Botany), आरोग्यशास्त्र (Hygiene).
७)	अंकगणित - बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश, अपूर्णांक व टक्केवारी इत्यादी
८)	वृद्धिमापन चाचणी - उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न

दिनांक - १५ नोव्हेंबर, २०२२

सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा (गट ब व गट क) पूर्व परीक्षा २०२३

Gr B & C Combined Preliminary Examination - 100 Points

१०० महत्वाचे मुद्दे : सामान्य क्षमता चाचणी पेपर

(१) आधुनिक भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास

- १) युरोपियन आणि अँग्लो - ब्रिटिश युद्धे
- २) ब्रिटिश प्रशासन - गव्हर्नर जनरल्स आणि व्हाईसरॉयांची भूमिका
- ३) ब्रिटिश राजवटीतील घटनात्मक सुधारणा, कायदे, आयोग व समित्या
- ४) सामाजिक धार्मिक सुधारणा
- ५) शिक्षण आणि प्रेस
- ६) ब्रिटिश राजवटीचा आर्थिक परिणाम
- ७) राष्ट्रवाद आणि राजकीय संघटनांचा उदय
- ८) क्रांतिकारक संघटना व राष्ट्रवाद
- ९) काँग्रेस पक्ष - संस्थापक, अधिवेशने, ठराव
- १०) स्वातंत्र्य चळवळ - काँग्रेस, स्वदेशी, असहयोग, सविनय कायदेभंग, भारत छोडो
- ११) शेतकरी आंदोलन आणि कृषी सुधारणा
- १२) कामगार चळवळी आणि कामगार संघटना
- १३) मुस्लिम लीग आणि फाळणी
- १४) स्वातंत्र्य आणि संबंधित समस्या
- १५) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ व स्वातंत्र्योत्तर भारत

History of Modern India especially of Maharashtra (15)

- 1) Europeans & Anglo - British Wars
- 2) British Administration - Role of GGs & viceroys
- 3) Constitutional and reform Acts, laws during British Rule
- 4) Socioreligious reforms
- 5) Education & Press
- 6) Economic Impact of British rule
- 7) Rise of nationalism & political organisations
- 8) Militant Nationalism
- 9) Congress Party - Founders, Sessions, Resolutions
- 10) Freedom movement - Congress, Swadeshi, Noncooperation, Civil Disobedience, Quit India
- 11) Farmers agitation and agricultural reforms
- 12) Labour movements & Trade Unions
- 13) Muslim League & partition
- 14) Independence & related issues
- 15) Samyukt Maharashtra Movement

(२) भूगोल (महाराष्ट्राच्या भूगोलाच्या विशेष अभ्यासासह)

- * पृथ्वी, जगातील विभाग, हवामान, अक्षांश-रेखांश, महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार, पर्जन्यमान, प्रमुख पिके, शहरे, नद्या, उद्योगधंदे इत्यादी.
- १६) पृथ्वी - सूर्यमाला
- १७) अक्षांश आणि रेखांश - प्रमाण आणि स्थानिक वेळ
- १८) भूकंप आणि ज्वालामुखी, खडक, भौगोलिक वैशिष्ट्ये
- १९) जागतिक विभाग - पर्वत,
- २०) हवामान - वातावरण, वारे आणि महासागर प्रवाह
- २१) पर्जन्यमान
- २२) नद्या - धरणे आणि प्रकल्प
- २३) भौतिक भूगोल - पर्वत, पठार, वाळवंट, किनारपट्टी, बेटे
- २४) वने आणि वनस्पती - पर्यावरण
- २५) महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार
- २६) प्रमुख पिके - शेती
- २७) शहरे
- २८) आर्थिक भूगोल - खनिजे आणि ऊर्जा संसाधने, वाहतूक आणि पर्यटन
- २९) उद्योग
- ३०) राजकीय भूगोल - लोकसंख्या, भाषा, जमाती आणि वंश, स्थाने आणि सीमा

Geography with special study of Geography of Maharashtra (15)

- 16) Earth - Solar System
- 17) Latitude and longitude - Standard & Local Time
- 18) Earthquakes & Volcanoes, Rocks, Geographical Features
- 19) World divisions - Mountains,
- 20) Climate - Atmosphere, Winds & Ocean Currents
- 21) Rainfall
- 22) Rivers - dams & projects
- 23) Physical geography - Mountains, Planes, Plateau, Desert, Coastal areas, Islands
- 24) Forestry - Vegetation & Environment
- 25) Soil types in Maharashtra
- 26) Major crops - Agriculture
- 27) Cities
- 28) Economic Geography - Minerals and Energy Resources, Transport & Tourism
- 29) Industries
- 30) Political Geography - Population, Languages, Tribes and Races, Locations & Boundaries

(३) नागरिकशास्त्र

- * भारताच्या राज्यघटनेचा प्राथमिक अभ्यास, राज्य व्यवस्थापन (प्रशासन), ग्राम व्यवस्थापन (प्रशासन)
- ३१) संविधान सभा, स्रोत, समित्या, चिन्हे
- ३२) प्रस्तावना, ठळक आणि मूलभूत वैशिष्ट्ये, कलमे
- ३३) मूलभूत हक्क/एफआर, डीपी, एफडी
- ३४) घटना दुरुस्त्या, आयोग आणि मंडळे

- ३५) केंद्र-राज्य संबंध, राज्य निर्मिती
- ३६) न्यायपालिका
- ३७) राज्य सरकार आणि प्रशासन - कार्यकारी, विधिमंडळ
- ३८) स्थानिक स्वराज्य संस्थांची उत्क्रांती, ७३ वी आणि ७४ वी दुरुस्ती
- ३९) ग्रामपंचायत, तालुका पंचायत, जिल्हा परिषद आणि ग्रामविकास
- ४०) जिल्हा प्रशासन

Civics (10)

- 31) Constituent Assembly, Sources, Committees, Symbols
- 32) Preamble, Salient & Basic features, articles
- 33) FRs, DPs, FDs
- 34) Amendments, Commissions and Boards
- 35) Centre - State relations, New States
- 36) Judiciary & Indian Union
- 37) State Government and Administration - Executive, Legislature
- 38) Evolution of LSG, 73rd & 74th Amendment
- 39) Grampanchayat, Taluka Panchayat, Zilla Parishad & Rural development
- 40) District Administration

(४) अर्थव्यवस्था

- * भारतीय अर्थव्यवस्था-राष्ट्रीय उत्पन्न, शेती, उद्योग, परकीय व्यापार, बँकिंग, लोकसंख्या, दारिद्र्य व बेरोजगारी, मुद्रा आणि राजकोषीय नीती, शासकीय अर्थव्यवस्था-अर्थसंकल्प, लेखा, लेखापरीक्षण
- ४१) राष्ट्रीय उत्पन्न - जीव्हीए, जीडीपी
  - ४२) महागाई - कारणे, परिणाम, नियंत्रण
  - ४३) कृषी - ग्रामीण विकास आणि सहकार क्षेत्र
  - ४४) उद्योग - पायाभूत सुविधा आणि सेवा क्षेत्र
  - ४५) आर्थिक सुधारणा - क्षेत्रीय वाढ, एसडीजी, मॅक्रो इकॉनॉमिक्स
  - ४६) विदेशी व्यापार - आकारमान, दिशा आणि रचना
  - ४७) बँकिंग - चलन पुरवठा, क्रेडिट आणि मॉनिटरी पॉलिसी
  - ४८) लोकसंख्या - लोकसंख्या चक्र, लोकसंख्या धोरण
  - ४९) गरिबी - संकल्पना, गरिबीचे मोजमाप, दारिद्र्य निर्मूलन कार्यक्रम
  - ५०) रोजगार निर्मिती कार्यक्रम
  - ५१) विकास कार्यक्रम - महिला, मुले, ज्येष्ठ नागरिक यांच्या संदर्भात
  - ५२) आर्थिक आणि वित्तीय धोरणे - कर महसूल
  - ५३) अर्थसंकल्प
  - ५४) सार्वजनिक खर्च
  - ५५) लेखा आणि लेखापरीक्षण

Economy - Indian Economy & Government Economy (15)

- 41) National Income - GDP, GVA,
- 42) Inflation - causes, effects, control, measures
- 43) Agriculture - Rural Development & Co-operative sector
- 44) Industry - Infrastructure and Services Sector

- 45) Economic reforms - Sectoral growth, MDG, SDG, Macro Economics
- 46) Foreign Trade - Volume, direction & structure
- 47) Banking - Credit and Monetary policies
- 48) Population - Demographic cycle, Population Policies
- 49) Poverty - Concepts, Measurement and estimates of poverty, Alleviation programs
- 50) Employment Generation programs -
- 51) Development Programs - with respect to women, children, senior citizens
- 52) Monetary and Fiscal Policies - Taxes
- 53) Budget
- 54) Public Expenditure
- 55) Accounts & Audit

(५) सामान्य विज्ञान

* भौतिकशास्त्र (फिजिक्स), रसायनशास्त्र (केमिस्ट्री), प्राणिशास्त्र (झूलॉजी), वनस्पतिशास्त्र (बॉटनी), आरोग्यशास्त्र (हायजीन)

* भौतिकशास्त्र (फिजिक्स)

- ५६) गतीशास्त्र, उष्णता, लहरी - प्रकाश, ध्वनी, विद्युतचुंबकीय लहरी
- ५७) विद्युतशास्त्र, चुंबकत्व
- ५८) अणुविज्ञान, खगोलशास्त्र आणि अंतराळ विज्ञान

* रसायनशास्त्र (केमिस्ट्री)

- ५९) आवर्त सारणी - धातू आणि अधातू
- ६०) रासायनिक अभिक्रिया - आम्ल, क्षार, संयुगे
- ६१) सेंद्रिय रसायनशास्त्र - हायड्रोकार्बन्स, कीटकनाशके, इंधन, वायू, खते

* प्राणिशास्त्र (झूलॉजी)

- ६२) पेशीविज्ञान व चयापचयन
- ६३) प्राण्यांचे वर्गीकरण आणि उदाहरणे, प्राणी शरीरविज्ञान
- ६४) उपयुक्त आणि हानीकारक प्राणी - पशुपालन, दुग्धव्यवसाय, कुक्कुटपालन

* वनस्पतिशास्त्र (बॉटनी)

- ६५) वनस्पतींचे वर्गीकरण आणि उदाहरणे
- ६६) कृषीविज्ञान व वनशास्त्र
- ६७) उपयुक्त आणि हानीकारक वनस्पती - फलोत्पादन आणि फुलशेती

* आरोग्यशास्त्र (हायजीन)

- ६८) मानवी शरीर प्रणाली - चेतासंस्था, रक्ताभिसरण, पचन व उत्सर्जन संस्था, स्नायू व अस्थि,
- ६९) आरोग्य आणि रोग - रोगप्रसार व कारक घटक, रोगनिदान, उपचार आणि कार्यक्रम
- ७०) अन्न आणि पोषण - मॅक्रो व सूक्ष्म पोषण द्रव्ये, जीवनसत्त्वे

General Science (15)

- 56) Dynamics, Heat, Waves - Light, Sound, EM spectrum
- 57) Electricity, Magnetism,
- 58) Nuclear science, Astronomy & Space science
- 59) Periodic Table - metals & nonmetals
- 60) Chemical reactions - acids, bases, compounds

- 61) Organic chemistry - hydrocarbons, insecticides, Fuels, Gases, Fertilisers
- 62) Classification of animals and examples
- 63) Anatomy and Physiology wrt animal body
- 64) Useful and Harmful animals -Animal Husbandry, Dairy, Poultry
- 65) Classification of plants and examples
- 66) Anatomy and Physiology wrt plants
- 67) Useful and Harmful plants - Horticulture and floriculture
- 68) Human body system - CNS, CVS, GIT, Musculoskeletal, endocrine, Excretory
- 69) Health & Diseases - vectors, agents, diagnosis , treatmet & programs
- 70) Food and Nutrition -Macro, micro, minerals, vitamins

(६) चालू घडामोडी (१५)

* चालू घडामोडी – जागतिक तसेच भारतातील

* राजकीय घटना

- ७१) जागतिक संघटना, आंतरराष्ट्रीय संबंध, मानवी हक्क विषयक घटना, संरक्षणविषयक घटना
- ७२) राष्ट्रीय राजकीय घटना – निवडणुका, प्रशासन, न्यायालयीन निकाल, आयोग, कायदे व घटनादुरुस्त्या, आंदोलने

* आर्थिक व वित्तीय घटना

- ७३) जागतिक स्तरावरील आर्थिक घडामोडी, विदेशी व्यापार, उद्योग, र पायाभूत क्षेत्रातील घटना
- ७४) अर्थसंकल्प व सार्वजनिक वित्त, बँकिंग व वित्त, कृषी व ग्रामीण विकास, दारिद्र्य व बेकारी

* वैज्ञानिक घटना

- ७५) ऊर्जा तंत्रज्ञान व आण्विक प्रकल्प, आयसीटी, अवकाशविज्ञान
- ७६) वैज्ञानिक संस्था व संशोधक, जैवतंत्रज्ञान, रोगविज्ञान

* सामाजिक व शैक्षणिक घटना

- ७७) सामाजिक सुरक्षेचे उपक्रम व पुढाकार, सर्वसमावेशकता
- ७८) शैक्षणिक व आरोग्य क्षेत्रातील घटना, रोजगार निर्मिती व कौशल्य विकास

- ७९) भौगोलिक व पर्यावरणविषयक घटना – प्रकाशझोतातील स्थळे, राजकीय भूगोल, पर्यावरण परिषदा, संवर्धन, कायदे, आपत्तीव्यवस्थापन

- ८०) नेमणुका, नियुक्ती व प्रकाशझोतातील व्यक्ती

- ८१) पारितोषिक, पुरस्कार व बहुमान

- ८२) क्रीडाविषयक घटना – क्रीडा स्पर्धा, खेळाडूंची कामगिरी, पुरस्कार व सन्मान, प्रकाशझोतातील खेळाडू व प्रशिक्षक

- ८३) सांस्कृतिक व पर्यटन घटना – संगीत व नृत्य, चित्रपट, यात्रा, संस्था व स्मारके

- ८४) साहित्यिक घटना – प्रकाशझोतातील पुस्तके व लेखक, मराठी साहित्य संमेलन व इतर उपक्रम

- ८५) सामान्यज्ञान – महत्त्वाचे दिवस व वर्ष, सर्वप्रथम, सर्वात मोठे/छोटे, ऐतिहासिक घटनाक्रम

Current Affairs (15)

* Political events

- 71) World Organization, International Relations, Human Rights Events, Defense Events
- 72) National Political Events - Elections, Administration, Judicial Results, Commissions, Laws and Amendments, Agitations

* Economic and financial events

- 73) Global economic developments, foreign trade, industry and infrastructure developments
- 74) Budget & Public Finance, Banking & Finance, Agriculture & Rural Development, Poverty & Unemployment

* Current events wrt Science & Technology

- 75) Energy Technology and Nuclear Projects, ICT, Space Science
- 76) Scientific institutes and researchers, biotechnology, pathology

* Social and educational events

- 77) Social security initiatives and inclusiveness
- 78) Events in education and health sector, job creation and skill development
- 79) Geographical and Environmental Events - Lights, Political Geography, Environmental Councils, Conservation, Laws, Disaster Management
- 80) Appointment, appointment and person in the spotlight
- 81) Prizes, awards and honors
- 82) Sports Events - Sports Competitions, Athletes Performance, Awards & Honors, Light Players & Coaches
- 83) Cultural and Tourism Events - music and dance, movies, travel, institutions and monuments
- 84) Literary Events - Books and Writers in Prakashjota, Marathi Sahitya Sammelan and other activities
- 85) General Knowledge - Important days and years, first of all, the biggest / smallest, historical events

(७) बुद्धिमापन चाचणी व अंकगणित

- * बुद्धिमापन चाचणी – उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे अजमावण्यासाठी अंकगणित – बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश अपूर्णांक व टक्केवारी

बुद्धिमापन चाचणी –

- ८६) संख्या आणि वर्णमालिका
- ८७) सांकेतिक भाषा, साम्य, तुलना, वर्गीकरण
- ८८) मशीन इनपुट आणि चिन्हे, गणितीय तर्क, परिच्छेदांवरून निष्कर्ष काढणे
- ८९) विधाने आणि युक्तिवाद, विधाने आणि गृहितके, विधाने आणि निष्कर्ष
- ९०) बैठक व मांडणी व्यवस्था
- ९१) नातेसंबंध
- ९२) आकृत्यांवरील प्रश्न, घनावरील प्रश्न

अंकगणित -

- ९३) संख्याप्रणाली - लसावि, मसावि, वर्गमूल आणि घनमूल
- ९४) बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश अपूर्णांक
- ९५) टक्केवारी, भागीदारी, सरासरी, संभाव्यता
- ९६) गुणोत्तर आणि प्रमाण, मिश्रण, साखळी नियम
- ९७) वेळ आणि अंतर, रेल्वे, बोट आणि जलप्रवाह, काळ आणि काम
- ९८) नफा आणि तोटा, विक्री आणि खरेदी, साधे आणि चक्रवाढ व्याज
- ९९) भूमिती - क्षेत्रफळ, घनफळ आणि परिमिती
- १००) घड्याळ, कॅलेंडर, वय, दिशानिर्देश, वेन आकृत्यांवरील समस्या

Mental Ability test and Arithmetic (15)

General Mental Ability (7)

- 86) Sequence and series
- 87) Coding-decoding, Analogy, Comparisons, Classifications
- 88) Machine input & Symbols
- 89) Syllogism, Judgements, Drawing inference, Statements - Arguments and Conclusion
- 90) Sitting arrangement
- 91) Blood relations, Ranking Test, Comparison
- 92) **Qs on figures**
  - i) Construction of squares and triangles
  - ii) Series
  - iii) Completion of incomplete pattern
  - iv) Analogy, Group of Identical Figures
  - v) Classification, Odd figures or Odd man out
  - vi) Mirror-image, Water-image
  - vii) Paper folding, Paper cutting, Dot situation
  - viii) Spotting out the embedded figures
  - ix) Cubes and dice
  - x) Figure matrix

Arithmetics (8)

- 93) **Number system** - HCF and LCM, Square roots and cube roots, Surd and indices
- 94) **Addition**, Substarction, Multiplication, Division and Simplification, Decimal Fractions
- 95) **Percentage**, Partnership & investment, **Average**, Probability, Permutation Combination
- 96) **Ratio and Proportion**, Mixtures & Alligation, Chain Rule
- 97) **Time and Distance**, Trains, Boat and Stream, **Time and Work**, Pipe & Cistern
- 98) **Profit and Losses**, Sale & purchase, Discount, **Simple and Compound Interest**
- 99) **Mensuration & Geometry** - Areas, Volume and Surface Areas
- 100) **Problems on Clock, Calendars, Ages, Directions, Locations and Positions, Venn diagrams**

(२) भूगोल (महाराष्ट्राच्या भूगोलाच्या विशेष अभ्यासासह)(१५)

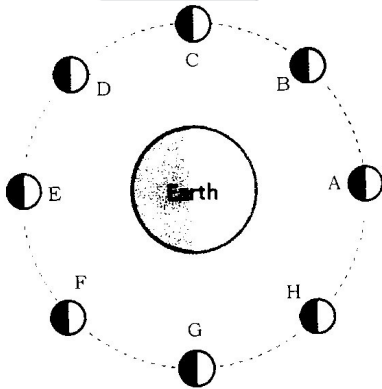
- * पृथ्वी, जगातील विभाग, हवामान, अक्षांश-रेखांश, महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार, पर्जन्यमान, प्रमुख पिके, शहरे, नद्या, उद्योगधंदे इत्यादी.
- १) पृथ्वी - सूर्यमाला, परिवलन व परिभ्रमण
  - २) अक्षांश आणि रेखांश - प्रमाण आणि स्थानिक वेळ
  - ३) पृथ्वीचे अंतरंग - भूकंप आणि ज्वालामुखी, खडक, भौगोलिक वैशिष्ट्ये, भूरूपे
  - ४) जागतिक विभाग - पर्वत, वारे आणि महासागर प्रवाह, वादळे
  - ५) हवामान - वातावरण, ग्लोबल वॉर्मिंग
  - ६) पर्जन्यमान - महापूर, दुष्काळ, सिंचन व्यवस्था
  - ७) नद्या - धरणे आणि प्रकल्प
  - ८) भौतिक भूगोल - पर्वत, पठार, वाळवंट, किनारपट्टी, बेटे
  - ९) वने आणि वनस्पती, परिस्थितिकी, पर्यावरण
  - १०) महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार
  - ११) प्रमुख पिके - शेती
  - १२) शहरे आणि नागरीकरण
  - १३) आर्थिक भूगोल - खनिजे आणि ऊर्जा संसाधने, वाहतूक आणि पर्यटन
  - १४) उद्योग
  - १५) राजकीय भूगोल - लोकसंख्या, भाषा, जमाती आणि वंश, स्थाने आणि सीमा

(१) जगाचा भूगोल (भारत व महाराष्ट्राच्या भूगोलाच्या अभ्यासासह)

- १) पृथ्वी - सूर्यमाला, परिवलन व परिभ्रमण
- २) अक्षांश आणि रेखांश - प्रमाण आणि स्थानिक वेळ
- ३) पृथ्वीचे अंतरंग - भूकंप आणि ज्वालामुखी, खडक, भौगोलिक वैशिष्ट्ये, भूरूपे
- ४) जागतिक विभाग - पर्वत, वारे आणि महासागर प्रवाह, वादळे
- ५) हवामान - वातावरण, ग्लोबल वॉर्मिंग

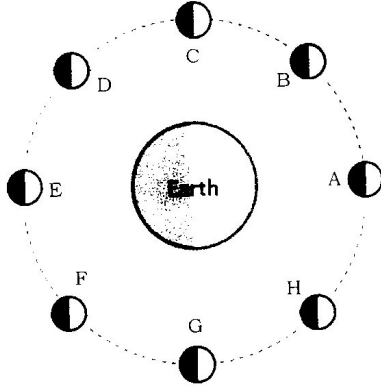
१) पृथ्वी - सूर्यमाला, परिवलन व परिभ्रमण

- १) आपली सूर्यमाला ही ..... आकाशगंगेतील अनेक सूर्यमालेपैकी एक आहे.
१) एंड्रोमेडा   २) त्रिकोणी   ३) आकाशगंगा   ४) सिगार
- 1) Our Solar System is just one of many Solar Systems in the ..... galaxy.
1) Andromeda   2) Triangulum   3) Milky Way   4) Cigar
- २) वातावरणातील परिस्थितीशी संबंधित गोल्डीलॉक्सची घटना खालीलपैकी कोणत्या निर्मितीसाठी आवश्यक आहे?
१) दुय्यम विश्रांती   २) कॅडेव्हरिक स्पॅझम
३) ऍडिपोसेर   ४) लिव्हर मॉर्टिस
- 2) Goldilocks phenomenon in regard to atmospheric conditions are required for the formation of which of the following?
1) Secondary Relaxation   2) Cadaveric Spasm
3) Adipocere   4) Livor Mortis
- ३) खालील आकृतीचे निरीक्षण करून खालीलपैकी कोणत्या मुळाक्षरांनी चंद्राचा तीन चतुर्थांश भाग प्रकाशित दर्शविला आहे हे नमूद करा ?

- १) B आणि H   २) C आणि G   ३) D आणि F   ४) E आणि A

- 3) Observe the following diagram and state which of the following alphabets indicate the gibbous phase of the moon ?

- 1) B and H   2) C and G   3) D and F   4) E and A

२) अक्षांश आणि रेखांश – प्रमाण आणि स्थानिक वेळ

- १) खालीलपैकी कोणत्या दिवशी दक्षिण गोलार्धातील उन्हाळी अयनदिन येतो ?
१) २१ मार्च   २) २१ जून   ३) २३ सप्टेंबर   ४) २२ डिसेंबर
- 1) On which of the following day does the summer solstice occurs in the southern hemisphere ?
1) 21 March   2) 21 June   3) 23 September   4) 22 December
- २) खालीलपैकी कोणत्या अक्षवृत्तीय विभागात अधिक सागरी क्षारता मुल्ये आढळतात ?
१) १०° आणि २०° N दरम्यान   २) २०° आणि ३०° N दरम्यान
३) २०° आणि ३०° S दरम्यान   ४) ०° आणि २३^१/_२° S दरम्यान
- 2) In which of the following latitude zones are maximum ocean salinity values found ?
1) Between 10° and 20° N   2) Between 20° and 30° N
3) Between 20° and 30° S   4) Between 0° and 23^१/_२° S
- ३) खालीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?
अ) महाराष्ट्रात ७३° पूर्व ते ७४° पूर्व रेखावृत्तावर कमी पाऊस पडतो.
ब) वर्धा-वैनगंगेच्या खोऱ्यात ईशान्य मान्सूनचा पाऊस पडतो.
क) मिरज पेक्षा चंद्रपूरचे पर्जन्याचे दिवस कमी आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

- १) विधान अ आणि ब   २) विधान ब आणि क   ३) विधान ब   ४) विधान अ, ब आणि क

- 3) Which of the following statements are correct ?

- a) There is less rainfall on 73° East to 74° East longitude in Maharashtra.
b) Wardha-Wainganga basin receives rainfall from North-East monsoon.
c) There are less rainfall days in Chandrapur than Miraj.

Answer Options :

- 1) Statement a and b   2) Statement b and c   3) Statement b   4) Statement a, b and c

- ४) भारताचा अक्षवृत्तीय व रेखावृत्तीय विस्तार किती आहे?
१) २९° पेक्षा जास्त   २) ३०° पेक्षा जास्त   ३) ३१° पेक्षा जास्त   ४) ३२° पेक्षा जास्त
- 4) What is the latitudinal and longitudinal extent of India ?
1) More than 29°   2) More than 30°   3) More than 31°   4) More than 32°

३) पृथ्वीचे अंतरंग – भूकंप आणि ज्वालामुखी, खडक, भौगोलिक वैशिष्ट्ये, भूरूपे

- १) खडकासाठी पॉयसन गुणोत्तराचे सरासरी मूल्य आहे:
१) १.००   २) ०.२५   ३) ०.७५   ४) १.५०
- 1) The average value of poisson's ratio for rock is :
1) 1.00   2) 0.25   3) 0.75   4) 1.50
- २) डोंगरगड ग्रॅनाइटचे अंदाजे वय आहे:
१) ६००-१५०० चध   २) १०५०-२५०० चध   ३) १५००-२००० चध   ४) ७१०-२००० चध
- 2) The estimate age of Dongargarh granite is :
1) 600-1500 MY   2) 1050-2500 MY   3) 1500-2000 MY   4) 710-2000 MY
- ३) W.M नुसार. डेव्हिस, लँडस्केप विकासावरील तीन मुख्य नियंत्रणे आहेत:
१) रचना, प्रक्रिया, टप्पा   २) हवामान, रचना, लिथॉलॉजी
३) हवामान, वनस्पती, लिथॉलॉजी   ४) रचना, प्रक्रिया, लिथॉलॉजी
- 3) According to W.M. Davis, the three main controls on landscape development are :
1) Structure, Process, Stage   2) Climate, Structure, Lithology
3) Climate, Vegetation, Lithology   4) Structure, Process, Lithology
- ४) खालीलपैकी कोणत्या सामुद्रधुनीमुळे, भारत श्रीलंकेपासून वेगळा झाला आहे?
१) जिब्राल्टरची सामुद्रधुनी   २) मलाक्काची सामुद्रधुनी
३) पाल्कची सामुद्रधुनी   ४) सुंदाची सामुद्रधुनी
- 4) By which straits of the following is India separates from Sri Lanka ?
1) Strait of Gibraltar   2) Strait of Malacca
3) Strait of Palk   4) Strait of Sunda
- ५) महाराष्ट्र राज्याचा भाग भूशास्त्रीयदृष्ट्या अतिशय भक्कम आहे. कारण -
१) हा भूभाग विविध खडकांपासून बनलेला आहे.
२) या भूभागात रूपांतरित खडक मोठ्या प्रमाणात आढळतात.
३) हा भूभाग प्राचीन खडकांपासून बनलेला आहे.
४) या भूभागाचे संतुलन समान आहे.
- 5) Part of the state of Maharashtra is geologically very strong because
1) This terrain is made up of different rocks
2) Metamorphic rocks are found in abundance in this terrain
3) This terrain is made up of ancient rocks
4) The balance of this terrain is equal

६) पूर्व अफ्रिकेतील खचदरीत ही सरोवरे आढळतात.

- a) न्यासा आणि रुडोल्फ
b) व्हिक्टोरिया
c) सुपेरिअर आणि मिचिगन
d) इरे

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (d)   २) (b) फक्त   ३) (c) आणि (d)   ४) (d) फक्त

6) These lakes are occurred in the rift valley in East Africa.

- a) Nyasa and Rudolf
b) Victoria
c) Superior and Michigan
d) Erie

Answer options :

- 1) (a) and (b)   2) Only (b)   3) (c) and (d)   4) Only (d)

७) 'फूजियामा' हा प्रसिद्ध ज्वालामुखी जपानच्या कोणत्या बेटावर आहे ?

- १) क्युशु   २) होन्शु   ३) शिकोकू   ४) होक्याडो

7) 'Fujiyama' is the famous volcano occurred in which island in Japan ?

- 1) Kyushu   2) Honshu   3) Shikoku   4) Hokkaido

८) जगातील खालीलपैकी कोणते महाद्वीपीय शेल्फ सर्वात मोठे आहे ?

- १) चिली समुद्रतटीय भूखंड   २) बॅफिन बेट भूखंड
३) सर्बियन भूखंड   ४) बॅरेंट्स खोरे

8) Which of the following continental shelves in the world is the largest?

- 1) Chilean Coastal Shelf   2) Baffin Island Shelf
3) Serbian Shelf   4) Barents Basin

९) डेव्हिसने चक्रीय भूस्वरूपांसाठी एक सैद्धांतिक मॉडेल प्रदान केले, ज्यानुसार जमिनीच्या पृष्ठभागाचे सुरुवातीचे उत्थान आणि त्यानंतरचे खचणे या दरम्यानच्या काळात एखादे भूरूप आकारास येते. अशावेळी नंतरच्या काळात विकसित झालेल्या भूपृष्ठाला ..... म्हणून ओळखले जाते.

- १) पेनिप्लेन   २) पेडिमेंट   ३) स्कार्पमेंट   ४) रोचे माउंटनी

9) Davis provided a theoretical model for the cyclic landforms, which are expected to evolve in the period between the initial uplift of a land surface and its subsequent reduction to a surface of low relief. Such a surface of low relief is known as a .....

- 1) Peneplain   2) Pediment   3) Escarpment   4) Roche moutonnee

१०) खालीलपैकी कोणत्या खडकामध्ये भूजल प्रवाहासाठी डारसीचा नियम पाळला जातो ?

- १) ग्रॅनाइट   २) सॅंडस्टोन   ३) क्वार्ट्झाइट   ४) जेनिस

10) In which of the following rocks is Darcy's law obeyed for the groundwater flow ?

- 1) Granite   2) Sandstone   3) Quartzite   4) Gneiss

११) बॅरोने संकल्पित केलेला स्टॅरोलाइट झोन हा ..... चे जास्त प्रमाण असलेल्या खडकांसाठी मर्यादित आहे:

- १) तांबे   २) मॅग्नेशियम   ३) मँगनीज   ४) लोह

11) The staurolite zone established by Barrow is restricted to rocks having high content of :

- 1) Copper   2) Magnesium   3) Manganese   4) Iron

- १२) अनेक बिजागर असलेल्या पटांना ..... म्हणतात.
१) एकाग्र पट   २) बॉक्स दुमडणे   ३) पॉलीक्लिनल पट   ४) वक्र पट
- 12) Folds having multiple hinges are called .....
1) Concentric folds   2) Box folds   3) Polyclinal folds   4) Curvilinear folds
- १३) सॉलिड ग्रॅनाइट हे याचे उदाहरण आहे:
१) अँक्रीफ्यूज   २) अँक्रीटाईड   ३) अँक्रीक्ल्यूड   ४) अँक्रीफर
- 13) Solid Granite is an example of :
1) Aquifuge   2) Aquitard   3) Aquiclude   4) Aquifer
- १४) ज्या भूगर्भीय निर्मितीमध्ये पाणी असते, ते एका बिंदूपासून दुसऱ्या बिंदूकडे प्रसारित होते आणि पुरेसे भूजल मिळते तिला ..... म्हणतात.
१) अल्बेडो   २) अँक्रीफर   ३) एक्वाक्लूड   ४) अल्हरविअल फॅन्स
- 14) The geological formation that contains water, transmits it from one point to another, and yields sufficient groundwater is called .....
1) Albedo   2) Aquifer   3) Aquiclude   4) Alhrvial fans
- १५) 'प्रेसर अँक्रीफर' हा शब्द समानार्थी शब्दासाठी वापरला जातो:
१) असीमित अँक्रीफर   २) बंदिस्त अँक्रीफर   ३) गळणाराअँक्रीफर   ४) आदर्श अँक्रीफर
- 15) 'Pressure aquifer' is a term used synonymously for :
1) Unconfined Aquifer   2) Confined Aquifer
3) Leaky Aquifer   4) Idealized Aquifer
- १६) खडकांच्या भेगांमधील पाणी रात्रीच्या वेळी गोठल्यामुळे त्याचे आकारमान वाढते, परिणामी खडकाच्या भेगा रुंद झाल्याने त्याच्या भिंती वेगळ्या होतात, या प्रकारच्या भूविदारणास काय म्हणतात ?
१) एक्सफोलिएशन   २) फ्रीझ-वेजिंग   ३) फ्रॉस्ट-वेजिंग   ४) हायड्रेशन
- 16) ..... refers to the process of weathering, wherein, an increase in the volume of water in the cracks of rocks due to freezing at night, pushes apart the walls and widens the cracks.
1) Exfoliation   2) Freeze-wedging   3) Frost-wedging   4) Hydration
- १७) जेव्हा वितळलेला मॅग्मा खडकाच्या थरांमध्ये क्षैतिजरित्या वाहतो, पृष्ठभागाच्या जवळच्या थरांना फुगवतो, वरच्या दिशेने मजबूत मशरूम-आकाराची रचना तयार करतो, त्यावेळी .....ची निर्मिती होते.
१) लोपोलिथ   २) बायस्मालिथ   ३) डोम   ४) लॅकोलिथ
- 17) A ..... is developed when molten magma flows horizontally between rock layers, bulging the layers nearer to the surface, upward to form a solidified mushroom-shaped structure.
1) Lopolith   2) Bysmalith   3) Dome   4) Laccolith
- १८) जेव्हा एका खडकाच्या थराच्या सॉसेजच्या आकाराचे शरीर वेगवेगळ्या खडकाच्या थरांमध्ये सँडविच केले जाते, तेव्हा संरचनेचे वर्णन खालीलप्रमाणे केले जाते:
१) बाउडिनेज   २) म्युलियन   ३) मिनरल लाइनेशन   ४) क्रेन्युलेशन
- 18) When sausage shaped bodies of one rock layer are sandwiched between layers of different rock types, the structure is described as a :
1) Boudinage   2) Mullion   3) Mineral lineation   4) Crenulation

४) जागतिक विभाग – पर्वत, वारे आणि महासागर प्रवाह, वादळे

- १) पूर्व प्रशांत महासागराचे पाणी असामान्यपणे थंड असताना ..... सागरी प्रवाह उद्भवतो.
१) चक्रीवादळ २) अँटिसायक्लोन ३) ला निना ४) Elnino
- 1) ..... occurs when the waters of the eastern Pacific are abnormally cold.
1) Cyclone 2) Anticyclone 3) La Nina 4) Elnino
- २) जून २०२३ मध्ये भारताच्या पश्चिम भागातील समुद्र किनाऱ्यावरील प्रदेशाला कोणत्या वादळाचा तडाखा बसला होता ?
१) अमफान २) फयान ३) तौक्ते ४) बिपरजॉय
- 2) Which cyclone hit the coastal region of the western part of the India in June 2023 ?
1) Amphan 2) Phyan 3) Taukte 4) Biparjoy
- ३) पश्चिम पॅसिफिक महासागराच्या किनारावर्ती भागात प्रामुख्याने सागरीमार्ग आढळतात कारण
१) पॅसिफिक महासागराच्या पश्चिमेकडील किनारावर्ती भाग अधोगमन क्षेत्राचा आहे.
२) पॅसिफिक महासागराच्या पश्चिम किनारी भागाला समांतर पर्वतरांगा पसरल्या आहेत.
३) पॅसिफिक महासागराच्या पश्चिमेकडील भागात खंडान्त उतार तीव्र आहे.
४) पॅसिफिक महासागराच्या पश्चिमी भागात सागरीगर्ता मोठ्या प्रमाणावर आढळतात.
- 3) Trenches are found mainly along the coast of the western Pacific Ocean because
1) The western margin of the Pacific Ocean is the subduction zone
2) Along the western border of the Pacific Ocean parallel mountain ranges are aligned
3) The continental slope of the western part of the Pacific Ocean is steep
4) The western part of the Pacific Ocean is characterised by a large number of trenches
- ४) खालीलपैकी कोणते विधान जगभरातील महासागरातील पाण्याच्या खारटपणाबद्दल सत्य नाही ?
१) आर्क्टिक हिमनद्या वितळून तयार होणाऱ्या गोड्या पाण्याचा प्रवाहामुळे पॅसिफिक महासागराच्या वायव्य भागातील क्षारता इतर भागांच्या तुलनेत कमी आहे.
२) अटलांटिक महासागरातील सर्वाधिक क्षारता १५°-२०° अक्षांश दरम्यान नोंदवली जाते.
३) नदीच्या गोड पाण्याचे प्रवाह अधिक जाऊन मिळत असल्याने हिंदी महासागरातील बंगालच्या उपसागरात, अरबी समुद्राच्या तुलनेत कमी क्षारता आहे.
४) अधिक खारट पाणी हे उदग्रतः कमी खारटपणा असलेल्या पाण्यावर तरंगत असते.
- 4) Which of the following statements is NOT true about the salinity in ocean waters across the globe?
1) The salinity in the north-western parts of Pacific Ocean is lesser as compared to its other parts due to influx of fresh water from melting arctic glaciers.
2) The highest salinity in Atlantic Ocean is recorded between 15°-20° latitudes.
3) In Indian Ocean, the Bay of Bengal has lower salinity as compared to the Arabian sea because of higher influx of fresh river water.
4) Vertically, the higher salinity water rests above the lower salinity dense water.
- ५) केप ऑफ हॅटेरसला 'अटलांटिकचे स्मशान' म्हणून ओळखले जाते कारण लॅब्राडोर प्रवाह ..... ला मिळाल्यावर तेथील समुद्राचे पाणी उग्र रूप धारण करते.
१) आखाती प्रवाह २) नॉर्वेजियन प्रवाह ३) बेंग्वेला प्रवाह ४) अलास्का प्रवाह

- 5) The cape of Hatteras is known as the 'graveyard of Atlantic' as rough waters are created there when Labrador Current meets with .....
- 1) Gulf Stream   2) Norwegian Current   3) Benguela Current   4) Alaska Current
- ६) भूगर्भशास्त्रीय कालखंडात वातावरणाशी संपर्क नसलेल्या पाण्याला असे म्हणतात:
- १) जुवेनाइल वॉटर   २) कॉनेट वॉटर   ३) मॅग्मॅटिक वॉटर   ४) मेटिओरिक वॉटर
- 6) Water that has been out of contact with the atmosphere for an appreciable part of geologic period is termed as :
- 1) Juvenile water   2) Connate water   3) Magmatic water   4) Meteoric water
- ७) गळती गुणांकाचा परस्परसंवाद आहे:
- १) हायड्रॉलिक प्रतिरोध   २) विशिष्ट स्टोरेज
३) विशिष्ट धारणा   ४) हायड्रॉलिक डिफ्यूसिव्हिटी
- 7) The reciprocal of leakage coefficient is :
- 1) Hydraulic resistance   2) Specific Storage
3) Specific Retention   4) Hydraulic diffusivity
- ८) खालीलपैकी कोणत्यामध्ये सर्वाधिक विशिष्ट उत्पादकता असते ?
- १) खडबडीत वाळू   २) खडबडीत खडी   ३) ढिगारा वाळू   ४) लोस
- 8) Which of the following has highest Specific Yield ?
- 1) Coarse sand   2) Coarse gravel   3) Dune sand   4) Loess

५) हवामान – वातावरण, ग्लोबल वॉर्मिंग

- १) हवामान बदलासंदर्भात IPCC ने अंदाज वर्तवला आहे की २१०० पर्यंत जागतिक सरासरी पृष्ठभागाच्या तापमानात ..... वाढ होईल.
- १) 1.1 ते 4.0°C   २) 1.1 ते 6.4°C   ३) 2.1 ते 5.0°C   ४) 21 ते 7.4°C
- 1) The IPCC for climate change has estimated that by 2100 the global average surface warming will increased by
- 1) 1.1 to 4.0°C   2) 1.1 to 6.4°C   3) 2.1 to 5.0°C   4) 21 to 7.4°C
- २) वातावरणाचे गुणधर्म आहेत :
- a) ते दृश्यमान नाही, परंतु गतीमध्ये असल्यास जाणवते   b) त्याला गंध किंवा चव किंवा रंग नाही
c) ते जागा व्यापत नाही आणि वस्तुमान नाही   d) त्यामुळे दबाव येतो
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) a, b आणि c   २) a, b आणि d   ३) b, c आणि d   ४) a, b, c आणि d
- 2) The properties of atmosphere are :
- a) It is not visible, but it is felt if in motion   b) It has no smell or taste or colour
c) It does not occupy space and has no mass   d) It exerts pressure
- Answer options :**
- 1) a, b and c   2) a, b and d   3) b, c and d   4) a, b, c and d

- ३) भारतीय हवामानशास्त्र विभागाने महाराष्ट्र राज्याच्या संदर्भात केलेल्या पुढील विधानांपैकी कोणते/कोणती विधान/विधाने सत्य आहेत ?
अ) कोकण, मध्य-महाराष्ट्र, मराठवाडा व विदर्भ असे महाराष्ट्राचे चार हवामान उपविभाग आहेत.
ब) एकूण वार्षिक पर्जन्यमानापैकी कोकणात ९५ टक्के व विदर्भात ८८ टक्के पाऊस नैऋत्य-मोसमी ऋतूमध्ये पडतो..
क) एकूण वार्षिक पर्जन्यमानापैकी मध्य-महाराष्ट्रात आणि मराठवाड्यात सुमारे ८३ टक्के पाऊस नैऋत्य-मोसमी ऋतूमध्ये पडतो.
ड) एकूण वार्षिक पर्जन्यमानापैकी मध्य-महाराष्ट्रात आणि मराठवाड्यात सुमारे ७५ टक्के पाऊस नैऋत्य-मोसमी ऋतूमध्ये पडतो.
वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने सत्य आहेत ?
१) अ फक्त   २) अ आणि ब फक्त   ३) अ, ब आणि क   ४) अ, ब आणि ड
- 3) Which of the following is/are the correct statement(s) of Indian Meteorological Department regarding the State of Maharashtra ?
a) Maharashtra has four climatic subdivisions namely ; Konkan, Madhya-Maharashtra, Marathwada and Vidarbha
b) Konkan receives 95 percent and Vidarbha 88 percent of annual total rainfall during the south-west monsoon period
c) Madhya-Maharashtra and Marathwada receive around 83 percent of annual total rainfall during the south-west monsoon season.
d) Madhya-Maharashtra and Marathwada receive around 75 percent of annual total rainfall during the south-west monsoon season.
Which of the statements given above is/are correct ?
1) a only   2) a and b only   3) a, b and c   4) a, b and d
- ४) भारतातील पिकांवर विपरीत परिणाम करणाऱ्या हवामानातील विकृती आहेत :
अ) दुष्काळ आणि पूर   ब) उष्णता आणि थंडीच्या लाटा
क) मातीचे प्रकार   द) जोराचा वारा
पर्यायी उत्तरे :
१) a, b आणि c   २) a, b आणि d   ३) a, b, c आणि d   ४) b, c आणि d
- 4) The weather abnormalities which can affect crops adversely in India are :
a) Drought and floods   b) Heat and cold waves
c) Soil types   d) High winds
Answer options :
1) a, b and c   2) a, b and d   3) a, b, c and d   4) b, c and d
- ५) UNFCCC चे पूर्ण रूप काय आहे ?
१) हवामान बदलावर संयुक्त राष्ट्रांचे फ्रेमवर्क आचार
२) संयुक्त राष्ट्रांचे हवामान बदलावर केंद्रित केंद्र
३) हवामान बदलावरील संयुक्त राष्ट्रांचे फ्रेमवर्क कन्व्हेंशन
४) संयुक्त राष्ट्र बंधुत्व परिसंघ ऑन क्लायमेट चेंज
- 5) What is the full form of UNFCCC ?
1) United Nations Framework Conduct on Climate Change
2) United Nations Focused Centre on Climate Change
3) United Nations Framework Convention on Climate Change
4) United Nations Fraternity Confederation on Climate Change

६) हवेतील कोणता घातकी प्रदूषक ओझोन नष्ट करतो ?

अ) कार्बन डायऑक्साईड

ब) क्लोरोफ्ल्युरोकार्बन

क) कार्बन मोनॉक्साईड

ड) सल्फर डायऑक्साईड

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ

२) फक्त ब

३) अ आणि क

४) फक्त क

6) Which is the dangerous pollutant of air that destroys Ozone ?

A) Carbon dioxide

B) Chlorofluorocarbon

C) Carbon monoxide

D) Sulphur dioxide

Answer options :

1) Only A

2) Only B

3) A and C

4) Only C

उत्तरे

(१) जगाचा भूगोल (भारत व महाराष्ट्राच्या भूगोलाच्या अभ्यासासह)

१) पृथ्वी - सूर्यमाला, परिवलन व परिभ्रमण

१-३   २-३   ३-३

२) अक्षांश आणि रेखांश - प्रमाण आणि स्थानिक वेळ

१-४   २-२   ३-३   ४-१

३) पृथ्वीचे अंतरंग - भूकंप आणि ज्वालामुखी, खडक, भौगोलिक वैशिष्ट्ये, भूरूपे

१-२   २-४   ३-१   ४-३   ५-३   ६-१   ७-२   ८-३   ९-१   १०-२

११-४   १२-३   १३-१   १४-२   १५-२   १६-३   १७-४   १८-१

४) जागतिक विभाग - पर्वत, वारे आणि महासागर प्रवाह, वादळे

१-३   २-४   ३-१   ४-४   ५-१   ६-२   ७-१   ८-३

५) हवामान - वातावरण, ग्लोबल वॉर्मिंग

१-२   २-२   ३-३   ४-२   ५-३   ६-२